

bulada, «entre tots los mals que sent, aquest és lo que més *atribula*», JoMartorell (Ag. I, 20; II, 22).

Ausiàs tant usava *atribular-se*, com un *tribular* 'mal·lar, sofrir' de forma i significat més cultes: «cascú va lla on l'apetit lo porta: / qui contra fa [el qui hi duu la contrària] és foll que s'*atribule*, / puix que no sab causa per qui treballe. / Oh Déu! ¿per què los qui 'n lo món *tribulen*, / e-l que volran, per null temps aconseguen, / y, aconseguit, / lur voler més desija / --- / si res pot ser de què l'om se contente?» CIV, 10g, 11a.

Hi pogué contribuir la influència de *atrafegat*: en efecte, si bé amb caràcter hiperbòlic, el poble l'usa com a equivalent d'aquests en el sentit de 'afanyat, apressat, atabalat per les presses': «el batlle de Vallclara / porta l'escopeta al coll, - y al cap del canó, la vara, / sense mitjes ni calçons: - com si ara se llevave, / no s'ha pensat a calsar - d'*atribulat* que n'anave», S. XVIII, cançó local de la zona Poblet-L'Albí, *Romillo*. (MilàF, 357.21).

Modernament el mot segueix d'ús general, des dels Pirineus fins al País Valencià i les Illes (eiv. «*atribulat*: acongojado», PzCabr.). Fabra, constatant que en cat. central en present es diu *s'atribola*, ha donat la preferència a la forma *atribolar*, *atribolat*, amb *o* (contrast amb *tribulació*, ben justificat pel fet que aquest ha restat mot de la llengua sobretot culta i moralista, en contrast amb l'esfera ja netament popular de *atribolat* i *atribolar-se*); val a dir que en el P. Val. (com observen EValor-JGiner, 1950-5) es diu encara *atribular* (com en altres parlars del seu tipus fonètic); però la forma amb *o* no hi coexisteix en el parlar popular?: en tot cas és la destinada a triomfar pertot a causa de la gran preponderància en la llengua dels verbs en *-olar* sobre els en *-ular*, donat el caràcter de l'esfera d'ús del mot, eminentment col·loquial.

DERIV.: *Tribulança* antic (com ho fou també en cast.): L. de Ayala (*Rom. de Palacio*, Rivad., 844b). *Tribulant*. *Atribulador*, *-ol*-, *atribularment*, *-ol*-, *atribulació* (no recomanable). *Contribular*; *-ulat*; *-ació*.

¹ També Noller: «la germana s'excusà ---: a casa, ni un cèntim; la mare, malalta, i ell malversant en llamineries ---; ella en tenia la culpa --- li havia amagat aquell *tribull* --- a aquell geni incomprès ---» (O. C. IX, 240.8f.). — ² Ja en Lluill: «Amor és mar *tribulada* de ondes e de vents», *Amic e Amat* (ed. 1906, 412), i sovint en les obres lullianes.

Tribulet, *tribuli*, *tribull*, *tribulossi*, V. *tribulació*
Tribuna, V. *tribut* *Tribunada*, V. *tribulació* i *torbar*
Tribunal, V. *tribut* i *tribulació*

TRIBUT, pres del ll. *tribūtum* 'contribució que es prescriu a algú', derivat de *tribūtere* 'abonar', 'atribuir', pròpiament 'distribuir entre les tribus una aportació', derivat de *tribus*, *-būs*, 'cada una de les divisions tradicionals del poble romà'. □ 1.ª doc.: S. XIV; però en cat. antic la forma més corrent, ja en el S. XIII, fou la quasi-hereditària *treüt* o *traüt*.

«--- Era en Roma lo fil del rey de Fransa, lo qual era là tramès per lo *traüt*» (trad. *tributo*, 231.39, 37),

VidesR, al ms. princ. i més antic, P; però *tribut* en el B, que és del S. XIV; unes ratlles abans apareix en la forma *trebuyt*, f.º 87r2, n. 48, on hi ha refecció romànica segons el verb *tribuere*. «Mas que Nós fermàssem un *trabut* que nostre pare havia donat sobre'l regne d'Aragó a Roma», Jaume I (Ag., p. 514); «hon són les multituds dels pobles que ns suplicaven, hon són les ciutats que havem subjugades a fer-nos *trabut?*», BMetge (6, *DAG.*); «los avars *trabutz* que s'havien subjugat los cartaginesos, ab lurs fraus», AntCanals (*Scipió*, *NCL.*, 74).

La vacil·lació entre *traüt* i el cultisme integral *tribut*, també, i accentuant-se, en altres textos del S. XIV: en les llistes reials tributàries de 1315: «lo *trebut* dels juheus de Gerona, ab sa cullita», «lo *trebut* dels jueus de Bna. ---», «hi ha *trabuts* de cases de molins, que són, cascun any, 11 sol.»; però també «és lo *tribut* que ls juheus del dit loc paguen al Sr. Rey, 500 sol.» (*CoDoACA* xxxix, 20, 33, 180, 111); «A tu Rey --- de Anglaterra, dic yo Abraým rey --- si tu volràs que no-y haja més scampament de sanc ---, tendràs tota Anglaterra sots la mia potestat e senyoria, e-m faràs de *traüt* 200 milia dobles cascun any ---», JoMartorell (Ag. I, 40.7f.); i els *DAG.* i *AlcM* en donen encara d'altres cites des de 1309 fins a la fi del S. XV.

Aquesta forma quasi-hereditària va en decadència des de llavors, i avui ja només resta a títol de vulgarisme: *trabut* en un doc. local del CpTarr. de 1699 (Dan. Recasens, *La Secuïta*, p. 3); i se sent sobretot a gent vulgar valenciana i pallaresa: «no-u tenen debæcs, perquè paguen els seus *trebúts*», Torrent (1962); parlant de la contribució fiscal: «encara deu lo *trebút*» Rialb de Noguera (1961).

Encara que en totes les llengües romàniques ha anat predominant, més tard o més d'hora, la forma merament sàvia (fr. *tribut*, it., cast., port. *tributo* etc.), també en la major part va existir antigament una forma com el nostre *treüt*/*traüt* (var. amb *a*, no merament gràfica, deguda a la influència de *TRADERE* 'llicurar' i de *TRABUCAR*); oc. ant. clàssic: «Amors es domna e reïna / que vol de tota gent *trabut* / et eu non l'en ai ges rendut / ---», *Flamenca*, v. 5571; «impausar hum suxidí e *trabuch* aperat le Ban e --- culhir lo dit *trabut* ---» bearn. a. 1477 (*Cart. d'Ossau*, p. 177). També en sard antic *trabutu* (*St. Rom.*, fasc. 4, 250). I *tributo* en bastants dial. antics d'Itàlia: els del Piemont i de Pavia, els Estatuts de Biella (Salvioni, *KJRPh.* ix, 97, 101; M-Lübke, *It. Spr.*, en el *Grundr.* de Gröber, § 55), en les *Storie Tebane* en venecià de c. 1400 (p. p. Savj-Lopez, 1905, p. xxvii) (per a la *a*, cf. *AGI* xiv, 224).

En particular, no tingué menys importància *treudo* en aragonès, que seria de primer *treúdo* pertot: *trebudo* en el *Libro de Marco Polo* (ed. Knust, 8.10, 78.7); «los jurados de Colungo nos pagoron los mil soldos, e los 60 de *trebudo*» (doc. d'Alquézar, a. 1445, Nav. Tomás, *D. Ling.*, 144.92); abans es troba fins amb *-b*. conservada: «el *trebudo* de los Judíos» 1255 (*BABL* ix, 291).

En textos posteriors de zona de transició no consta